

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи і
фінансових послуг
Протокол № 1 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор навчально-методичної роботи

Каріна ЛЕМАШКАЛО

ГРОШІ І КРЕДИТ, ФОНДОВИЙ РИНОК

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	07 "Управління та адміністрування"
Спеціальність	072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	"Фінанси і кредит"
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Розробник: д.е.н., професор	 Олег КОЛОДІЗЄВ
Завідувач кафедри митної справи і фінансових послуг	 Вікторія ТИЩЕНКО
Гарант програми	 Ольга ПОЛТІНІНА

Харків
2023

ВСТУП

Розвиток сучасних процесів цифровізації економіки суттєво змінює як самі бізнес--процеси, так і механізми управління ними, що викликає об'єктивну необхідність підготовки фахівців нового типу, які зможуть поєднати глибокі теоретичні знання сутності і проблем використання грошей, інноваційних механізмів та інструментів регулювання грошового обігу, кредитних відносин з практичними навичками аналізу й оцінки ефективності грошової і фінансово-кредитної політики, а також основ функціонування фондового ринку та забезпечення якості управління фінансовими компаніями на фондовому ринку.

Актуальність підготовки здобувачів в нових економічних реаліях підтверджена оновленою Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яка ухвалена Радою фінансової стабільності від 19.07.2023 р. та передбачена Меморандумом про економічну та фінансову підтримку між Україною та МВФ, де чітко визначено актуальні завдання щодо розвитку «фінансового ринку – цифрової фортеці», вирішення яких пов'язано з «реалізацією ініціатив подальшої цифровізації фінансових послуг, впровадження нових технологій, поширення безготівкових розрахунків, а також клієнтоорієнтованості готівкового обігу, віртуальних активів, цифрових грошей НБУ та цифрових фінансових послуг».

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів системи базових знань з теорії і практики використання грошей та кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку, принципів та інструментів реалізації державної монетарної політики і розвитку банківської справи, основ функціонування фондового ринку, а також формування компетентностей щодо проектування та управління фондовим ринком.

Завданнями навчальної дисципліни є:

формування у здобувачів економічного мислення, розуміння історії становлення та стану сучасної системи грошово-кредитних відносин;

з'ясування сутності, функції та ролі грошей і кредиту в ринковій економіці;

ознайомлення з основними нормативно-правовими актами, що регулюють грошово-кредитні відносини та операції на фондовому ринку;

вивчення теоретичних засад грошей і кредиту в економіці, характерних ознак грошового обігу та ключових аспектів грошово-кредитних відносин;

визначення типів грошових систем, видів та закономірностей розвитку інфляційних процесів в економіці;

ознайомлення з механізмом формування попиту та пропозиції грошей в аспекті досягнення рівноваги на грошовому ринку;

вивчення закономірностей та особливостей функціонування грошового ринку як теоретико-методологічної бази державної монетарної політики;

ознайомлення з особливостями функціонування валютного ринку та основних складових елементів національної валютної системи;

розгляд порівняльних характеристик діяльності банків та небанківських фінансових установ в системі фінансового посередництва грошового ринку;
 визначення ролі центральних банків та міжнародних фінансово-кредитних установ на етапі глобалізації розвитку економіки;
 практична підготовка здобувачів з основних питань регулювання державними установами грошового обігу та кредитних відносин;
 визначення ролі фондового ринку в системі фінансового ринку в контексті формування інноваційного потенціалу економіки;
 розгляд особливостей використання інструментів фондового ринку, принципів державного регулювання ринку цінних паперів;
 вивчення основ інвестиційного аналізу та управління цінними паперів з врахуванням загальних тенденцій розвитку світового фондового ринку.

Об'єктом вивчення дисципліни є процеси функціонування грошової і банківської системи, а також фондового ринку в контексті аналізу актуальних проблем грошового обігу та кредитування, управління фондовим ринком, що визначаються специфікою, закономірностями та сучасними економічними трансформаціями.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методичні та практичні аспекти функціонування грошової і банківської систем як центральних ланок інфраструктури грошового ринку, а також фондового ринку як сукупності економічних відносин щодо випуску, розміщення, обліку та купівлі-продажу цінних паперів.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР01	СК05
ПР02	ЗК01, СК02
ПР03	ЗК07, СК02
ПР07	СК01, СК03
ПР10	СК05
ПР11	ЗК03, СК05
ПР13	СК02
ПР14	СК02, СК03
ПР16	СК05
ПР23	СК02

де, ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виникнення грошей, грошовий обіг і модель грошового ринку

Тема 1. Сутність і функції грошей. Грошовий обіг і грошові потоки.

1.1. *Походження грошей.* Предмет і завдання дисципліни «Гроші та кредит». Місце дисципліни в загальноекономічній підготовці економістів. Концепції походження грошей (раціоналістична та еволюційна).

1.2. *Сутність грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал.* Гроші як загальний еквівалент і ліквідний актив як форма прояву суспільних відносин.

Портфельний підхід до визначення сутності грошей.

1.3. *Форми грошей та їх еволюція.* Натурально-речові форми грошей, причини та механізм їх еволюції від звичайних товарів до цінних металів (еволюція повноцінних грошей).

1.4. *Функції грошей та їх еволюція.* Функції грошей у національному обороті, у сферах скарбничих нагромаджень і міжнародному товарно-грошовому обороті. Функція міри вартості, її суть, сфера використання.

1.5. *Сутність та економічна основа грошового обігу.* Поняття грошового обігу. Загальна схема грошового обігу на мікро- та макрорівні. Характерні ознаки грошового обігу.

1.6. *Модель грошового обігу. Грошові потоки та їх балансування.* Модель сукупного грошового обігу. Канали надходження грошей. Безготівковий грошовий обіг, його принципи.

1.7. *Маса грошей в обороті. Грошові агрегати та грошова база.* Грошова маса: сутність, склад та фактори зміни обсягу й структури. Первинна емісія Центрального банку.

1.8. *Швидкість обігу грошей та закон грошового обігу.* Швидкість обігу грошей, її сутність, порядок визначення, фактори впливу та роль у макроекономічній стабілізації.

Тема 2. Грошовий ринок і грошові системи. Інфляція та грошові реформи.

2.1. *Сутність та особливості функціонування грошового ринку.* Сутність, особливості функціонування та інструменти грошового ринку.

2.2. *Інституційна модель грошового ринку.* Системна структуризація грошового ринку за окремими критеріями. Характеристика та взаємозв'язок окремих сегментів ринку та інструментів. Канали прямого й опосередкованого фінансування.

2.3. *Сутність, призначення та структура грошової системи.* Економічна сутність грошової системи, її призначення та місце в економічній системі. Основоположні елементи грошових систем.

2.4. *Види грошових систем та їх еволюція.* Класифікація типів грошових систем. Грошові системи ринкового та неринкового типу. Грошові системи відкритого та закритого зразка.

2.5. *Сутність, види та закономірності розвитку інфляції.* Соціально-економічна сутність інфляції. Види інфляції, їх вплив на виробництво, зайнятість, життєвий рівень населення.

2.6. *Головні причини та наслідки інфляції.* Причини інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Основні показники вимірювання інфляції.

2.7. *Сутність та види грошових реформ, особливості їх проведення в Україні.* Грошові реформи та інфляція. Класифікація грошових реформ (одномонетні реформи та реформи паралельного типу).

Змістовий модуль 2. Принципи організації та моделі побудови валютних систем, грошово-кредитна політика на сучасному етапі.

Тема 3. Валютний ринок і валютні системи.

3.1. *Сутність валюти та валютних відносин. Конвертованість валюти. Валютний курс.* Валюта як грошова одиниця, грошовий знак і міжнародна розрахункова одиниця. Поняття валютних відносин.

3.2. *Валютний ринок.* Види операцій на валютному ринку. Валютний ринок: суть і структура, чинники, що визначають кон'юнктуру валютного ринку. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку, фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

3.3. *Валютні системи та валютна політика.* Поняття та призначення валютних систем. Основні складові елементи національної валютної системи за їх призначенням.

3.4. *Платіжний баланс і золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання.* Платіжний баланс: сутність, структура та роль в механізмі валютного регулювання. Джерела формування золотовалютних резервів.

3.5. *Світова та міжнародні валютні системи.* Характеристика сучасної валютної системи та роль міжнародного валютного фонду в її функціонуванні.

Тема 4. Механізм формування пропозиції грошей і грошово-кредитна політика.

4.1. *Механізм формування попиту та пропозиції грошей.* Попит на гроші: сутність, цілі та мотиви попиту на гроші. Пропозиція грошей, її сутність, особливості формування та чинники зміни.

4.2. *Графічна модель грошового ринку.* Рівновага на грошовому ринку. Графічна модель грошового ринку. Рівновага попиту і пропозиції та фактори, що її визначають. Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку.

4.3. *Грошово-кредитна політика, її цілі та інструменти.* Суть та цілі грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитного регулювання.

4.4. *Роль і призначення грошей в економіці країни з вирішення завдання стабілізації економіки та забезпечення її сталого розвитку.* Грошово-кредитне регулювання економіки країни як один з інструментів стабілізації економіки. Новітні механізми використання грошей в умовах розвитку інтеграційних процесів.

Змістовий модуль 3. Роль і місце кредиту в соціально-економічному просторі, система фінансового посередництва.

Тема 5. Теорія грошей. Сутність і функції кредиту. Форми, види і роль кредиту. Теоретичні засади процента.

5.1. *Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Існуючі теорії розвитку грошових відносин.* Абстрактна теорія грошей, її види та постулати.

Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей.

5.2. *Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії грошей.* Особливості монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки.

5.3. *Загальні передумови та економічні чинники необхідності кредиту.* Загальні передумови виникнення кредитних відносин. Суб'єкти й об'єкти кредитних відносин.

5.4. *Необхідність та сутність кредиту. Роль кредиту в розвитку економіки.* Кредитна система як провідний елемент інфраструктури грошового ринку, її складові елементи.

5.5. *Форми, види та функції кредиту.* Форми кредиту: товарна та грошова. Класифікація видів кредиту. Основні функції кредиту. Економічні межі кредиту, причини й наслідки їх порушення.

5.6. *Характеристика основних видів кредиту.* Характеристика банківського кредиту. Характеристика комерційного кредиту та його видів. Різниця між банківським та комерційним кредитом. Характеристика іпотечного кредиту.

5.7. *Позичковий процент.* Сутність позичкового проценту, його функції та чинники, що впливають на рівень процента. Простий і складний процент. Різниця між процентом та процентною ставкою.

Тема 6. Фінансове посередництво грошового ринку. Теоретичні засади діяльності банків.

6.1. *Сутність, призначення і види фінансового посередництва.* Фінансові посередники як суб'єкти грошового ринку. Фінансові установи. Порівняльна характеристика банків та небанківських фінансово-кредитних установ.

6.2. *Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва.* Функції банків. Становлення банківської системи, місце банків на грошовому ринку. Функції та роль банків. Особливості розвитку й побудови дворівневої банківської системи в Україні.

6.3. *Небанківські фінансово-кредитні установи.* Небанківські фінансово-кредитні установи, їх види та особливості функціонування в Україні. Страхові компанії, сутність і форми організації.

6.4. *Поняття, призначення та класифікація банків.* Особливості становлення та розвитку банківської системи в Україні. Класифікація банків.

6.5. *Операції банків, їх класифікація та загальна характеристика.* Пасивні операції банків. Активні операції банків. Інвестиційна та фінансова діяльність банків в Україні.

Тема 7. Центральні банки. Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх співробітництво з Україною.

7.1. *Центральні банки, їх походження, призначення, функції та операції.* Національний банк України як головна ланка національної кредитної системи, емісійний центр, банк банків, орган регулювання стабільності грошової

системи і забезпечення економічного зростання країни за допомогою грошово-кредитних методів стимулювання.

7.2. *Контроль та аудит у центральному банку.* Основні цілі та структура контролю в Центральному банку. Організація нагляду Національного банку України за діяльністю банків.

7.3. *Міжнародні валютно-кредитні установи та їх призначення.* Поняття валютно-кредитної установи. Міжнародний валютний фонд (МВФ) і його діяльність в Україні. Світовий банк. Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР).

7.4. *Регіональні валютно-кредитні установи.* Поняття регіональних валютно-кредитних установ. Європейський банк реконструкції та розвитку.

Змістовий модуль 4. Фондовий ринок на етапі глобалізації фінансових відносин.

Тема 8. Сутність, функції та економічна роль фондового ринку.

8.1. *Місце та роль фондового ринку в системі фінансового ринку.* Первинний ринок цінних паперів. Сутність та структура фондового ринку (РЦП). Функції ринку цінних паперів. Суб'єкти та об'єкти ринку цінних паперів. Первинний ринок і первинне розміщення цінних паперів. Інвестори на фондовому ринку. Інвестиційні банки та андерайтинг. Емісія акцій в Україні.

8.2. *Вторинний ринок цінних паперів.* Концепція чотирьох ринків. Два типи ринкових структур.

8.3. *Сутність та структура моделі фондового ринку.* Види моделей фондового ринку. Американська модель. Європейська модель. Перехідні та симбіозі моделі фондових ринків. Конвергенція моделей. Аналіз впливу соціокультурних факторів на структуру фондового ринку.

8.4. *Фондовий ринок в системі фінансування інвестицій та інновацій.* Посилення ролі фондового ринку у формуванні інноваційного потенціалу економіки. Сутність та види криз на фондовому ринку. Аналіз головних причин сучасної кризи на фондовому ринку.

Тема 9. Інструменти фондового ринку. Державні цінні папери. Ринок похідних цінних паперів.

9.1. *Загальна характеристика цінних паперів та їх видів. Інструменти фондового ринку та ризик.* Акціонерне товариство. Сутність та види акцій. Номінальна, бухгалтерська та ринкова вартість акцій. Курс акцій. Доходи акціонерів. Дивіденди. Розміщення акцій при їх емісії. Здійснення процедури IPO.

9.2. *Боргові приватні папери, їх економічна сутність та види.* Конвертовані облигації. Іпотечні облигації. Ціна та прибутковість облигацій. Порядок емісії облигацій підприємств в Україні. Значення вексельного обігу. Сутність векселів. Особливості обігу векселів. Операції банків з векселями. Комерційні

папери.

9.3. *Сутність та види державних цінних паперів.* Цілі випуску державних цінних паперів. Ринкові державні цінні папери. Характеристика державних облігацій. Роль казначейських цінних паперів в управлінні державним бюджетом. Неринкові державні боргові інструменти. Способи розміщення державних цінних паперів: аукціон, відкритий продаж, особисте розміщення. Особливості становлення та функціонування ринку муніципальних цінних паперів. Способи виплати доходів по державним цінним паперам. Державні цінні папери різних країн. Особливості розвитку ринку державних цінних паперів в Україні.

9.4. *Сутність похідних фінансових інструментів.* Деривативи. Визначення та властивості опціонів. Інвестиційні стратегії з опціонами. Біржова торгівля опціонами. Опціони на біржові індекси. Розрахунок ціни опціону. Фінансові ф'ючерси. Ф'ючерси на біржові індекси. Ф'ючерсні стратегії. Учасники ф'ючерсних операцій. Ф'ючерсні опціони. Хеждування при опціонних контрактах. Варант як різновид опціонів. Сутність та види свопів. Форвардні контракти. Основні відмінності між ф'ючерсними й форвардними контрактами. Синтетичні похідні цінні папери.

Тема 10. Інфраструктура ринку цінних паперів. Біржовий та позабіржовий ринки цінних паперів.

10.1. *Поняття та елементи ринкової інфраструктури.* Особливості організації та функціонування інфраструктури ринку цінних паперів. Фінансові посередники.

10.2. *Роль банків на фондовому ринку.* Досвід банків США, Японії, Німеччини на фондовому ринку. Інвестиційні фонди та компанії. Особливості діяльності інвестиційних фондів на ринку цінних паперів. Інститути спільного інвестування в Україні.

10.3. *Торговці цінними паперами.* Економічна стратегія торговця на фондовому ринку. Ліцензування діяльності торговців цінними паперами. Онлайн-брокери. Інтернет-трейдинг. Біржові спекулянти та їх класифікація.

10.4. *Розвиток депозитарної системи України.* Національний депозитарій України. Кліринг та розрахунки по угодах із цінними паперами. Сутність та функції депозитарію.

10.5. *Емітенти цінних паперів.* Інші учасники фондового ринку (пенсійні фонди, рейтингові агенції, консалтингові фірми, професійні об'єднання учасників ринку тощо). Особливості формування та розвитку інфраструктури фондового ринку України.

10.6. *Основи організації функціонування фондових бірж.* Задачі та функції фондової біржі. Історія створення та функціонування фондових бірж. Організаційно-правові форми фондових бірж. Учасники біржової торгівлі. Організація біржових торгів. Сутність та рівні лістингу. Біржовий бюлетень. Види угод на фондових біржах. Види рахунків клієнтів. Механізм організації

біржової торгівлі в США, Німеччині, Японії. Сучасні тенденції розвитку біржових ринків. Розвиток фондових бірж в Україні.

10.7. *Позабіржова торгівля, її роль та значення в різних країнах.* Позабіржовий ринок в США, Європі, Україні та інших країнах. Сучасні тенденції позабіржового ринку. «Темні пули». Джерела інформації, що отримують учасники позабіржової торгівлі. Роль технічних засобів в розвитку РЦП. Оптимізація структури організаційно оформлених ринків.

Тема 11. Державне регулювання ринку цінних паперів.

11.1. *Принципи державного регулювання ринку цінних паперів.* Суб'єкти та об'єкти регулювання. Форми та методи державного контролю на ринку цінних паперів.

11.2. *Саморегулювання учасників ринку.* Роль саморегулювних організацій. Правове регулювання міжнародних фондових ринків. Міжнародні регулюючі та координуючі організації, їх функції та завдання. Особливості втілення принципу саморегулювання на міжнародних фондових ринках.

11.3. *Аналіз державно-правового регулювання ринку цінних паперів України.* Органи державного регулювання та контролю фондового ринку. Роль та функції НКЦПФР в розвитку вітчизняного ринку цінних паперів. Розвиток законодавства та його адаптація до міжнародних стандартів. Інформаційна прозорість фондового ринку. Перспективи розвитку державного регулювання ринку цінних паперів.

Тема 12. Інвестиційний аналіз та управління цінними паперами.

12.1. *Методи оцінки теперішньої та майбутньої вартості цінних паперів.* Ставки відсотків. Моделі оцінювання вартості та доходності акцій, облігацій та векселів. Ризик і прибутковість на ринку цінних паперів. Інвестиційне консультування. Фінансова інженерія та основи конструювання цінних паперів.

12.2. *Сутність фундаментального аналізу та його рівні.* Вивчення загальної економічної ситуації. Показники, що характеризують загальну економічну ситуацію. Економічне положення емітента та показники, що його характеризують.

12.3. *Сутність та роль технічного аналізу.* Методи технічного аналізу. Гістограми та їх аналіз. Графіки та їх аналіз. Порівняння крапкових діаграм. Фондові індекси, їх види та роль при оцінці стану ринку. Українські фондові індекси. Рейтингова оцінка цінних паперів.

12.4. *Основи портфельного інвестування.* Поняття портфеля цінних паперів. Управління портфелем цінних паперів. Моделі формування портфеля цінних паперів. Модель вибору оптимального портфеля цінних паперів.

Тема 13. Світовий фондовий ринок.

13.1. *Сутність та структура світового фондового ринку.* Тенденції розвитку

міжнародного фондового ринку. Вплив технологічних інновацій на процес глобалізації ринків. Міжнародні фондові інструменти. Єврооблігації. Ринки глобальних облігацій. Поняття міжнародних акцій. Ринок євроакцій. Загальна характеристика депозитарних розписок. Інфраструктура міжнародного фондового ринку. Міжнародні інвестори.

13.2. *Характерні риси розвинених фондових ринків.* Фондовий ринок США, Великобританії, Німеччини, Франції, Японії.

13.3. *Сутність та ознаки ринків, що розвиваються.* Класифікація та регіональна специфіка фондових ринків, що розвиваються (азіатські, латиноамериканські, європейські, африканські). Роль держави на «emerging market». Особливості та тенденції розвитку ринків, що розвиваються.

13.4. *Розвиток інтеграційних процесів.* Інтеграція національного фондового ринку в систему міжнародних економічних відносин.

Перелік практичних та лабораторних занять/завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних та лабораторних занять/завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Практичне завдання. Вартість грошей. Грошові агрегати: сутність та методи розрахунків.
Тема 2. Завдання 2.	Практичне завдання. Ознайомлення з функціональними можливостями і особливостями автоматизованої банківської систем "АБС"
Тема 2. Завдання 3.	Практичне завдання. Характеристика грошових систем.
Тема 3. Завдання 3.	Практичне завдання. Особливості інфляційного процесу в Україні.
Тема 4. Завдання 4.	Лабораторна робота. Статистика динаміки інфляційних процесів в економіці.
Тема 5. Завдання 5.	Практичне завдання. Інструменти грошово-кредитної політики».
Тема 6. Завдання 6	Попит і пропозиція грошей в економіці. Есе. Роль грошей у ринковій економіці. Лабораторна робота. Аналіз сучасного стану кредитного ринку України. Визначення процентів за кредит. Простий і складний процент.
Тема 7. Завдання 7	Практичне завдання. Міжнародний валютний фонд. Внески країн учасників".
Тема 8. Завдання 8	Лабораторна робота. Визначення облікової ставки та норми обов'язкового резервування.
Тема 9. Завдання 9	Лабораторна робота. Формування графіку погашення кредиту (Розробка кейсу).
Тема 10. Завдання 10	Практичне завдання. Первинний ринок цінних паперів. Сутність та структура фондового ринку (РЦП). Функції ринку цінних паперів. Суб'єкти та об'єкти ринку цінних паперів.
Тема 11. Завдання 11	Практичне завдання. Інвестори на фондовому ринку. Інвестиційні банки та андеррайтинг.

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 12. Завдання 12	Практичне завдання. Принципи державного регулювання ринку цінних паперів. Суб'єкти та об'єкти регулювання. Форми та методи державного контролю на ринку цінних паперів
Тема 13. Завдання 13	Лабораторна робота. Методи оцінки теперішньої та майбутньої вартості цінних паперів. Моделі оцінювання вартості та доходності акцій, облігацій та векселів. Ризик і прибутковість на ринку цінних паперів.

3. Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 13	Вивчення лекційного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів
Тема 1 – 13	Оформлення практичних та лабораторних робіт
Тема 1 – 13	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань
Тема 1 – 13	Підготовка презентацій
Тема 5	Виконання творчого завдання (ЕСЕ)
Тема 1 – 13	Написання дослідної роботи
Тема 1 – 13	Підготовка до колоквиуму.
Тема 1 – 13	Підготовка до контрольних робіт

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні: лекція (Тема 1 – 12), проблемна лекція (Тема 13).

Наочні (демонстрація (Тема 1-13)).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 7, 10-12), лабораторні роботи (Тема 4-6, 8, 9, 13), есе (Тема 5).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня

підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: експрес-опитування за темами лекцій (10 балів), компетентнісно-орієнтовані завдання (10 балів), письмова контрольна робота (5 балів), звіти лабораторних робіт – (7 балів), домашні завдання (10 балів), презентація (5 балів), есе (5 балів), колоквиум (8 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит».
Семестр III
Навчальна дисципліна «Гроші і кредит, фондовий ринок»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (тестове). (14 балів)

1. Депозитні гроші – це :

а) нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою для покриття своїх витрат і наділяються нею примусовим курсом;

б) вид кредитних грошей, що створюються на основі банківських вкладів і системи спеціальних розрахунків, які здійснюються між банками шляхом переносу сум з одного рахунка на інший;

в) гроші, номінальна вартість яких відповідає вартості благородного металу;

г) гроші особливого типу, що не розмінні на золото, а в обіг випускаються Центральним банком як банкноти.

2. Системі паралельної валюти притаманно:

а) один із видів монет випускається у закритому виді;

б) співвідношення між золотом і сріблом встановлюється стихійно;

в) співвідношення між золотом і сріблом встановлюється державою.

3. Форвардні операції – це:

а) учасники домовляються про купівлю-продаж валюти на певну дату за курсом, визначеним в угоді;

б) знецінювання національної валюти з метою нарощування експорту товарів за цінами, нижчими за світові;

в) співвідношення між двома валютами, що впливає з їхнього курсу стосовно курсу третьої валюти;

г) сукупність заходів, що реалізуються міжнародними організаціями, державою у сфері валютних відносин.

4. Які ви знаєте теорії походження кредиту:

а) раціоналістична, еволюційна;

б) натуралістична, капіталотворча;

в) кейнсіанська, класична;

г) монетаристська, некейнсіанська.

5. Різниця між процентною ставкою за наданий банком кредит і ставкою, яку сплачує банк за куплені ресурси називається:

а) маржа;

б) депозитна відсоткова ставка;

в) норма відсотку;

г) облікова відсоткова ставка.

6. Інвестиційні фонди вкладають кошти:

а) в інвестиційні проекти;

б) позики фінансовим інститутам;

в) на банківські депозити;

г) цінні папери інших емітентів цінних паперів.

7. На ринку цінних паперів банк може виступати:

а) інвестором;

б) емітентом;

в) надавати послуги іншим

Завдання 2 (стереотипне). (8 балів)

Прийнявши 2021 рік за базовий за даними табл. 1, зробіть розрахунок за допомогою індексів Ласпейреса та Пааше.

Таблиця 1

Дані для розрахунку зміни вартості грошей

Показники	2021 рік	2022 рік
Ціна 1 трактора (грн.)	200 000	250 000
Ціна 1 л олії (грн.)	120,00	130,00
Кількість випущених тракторів (шт.)	120	100
Кількість виробленої олії (л)	100 000	300 000

Визначте, як зміниться вартість грошей?

Завдання 3 (діагностичне). (8 балів)

Ціни купівлі-продажу акцій X, Y, W на біржах А та В подані в табл. 2. Комісійні брокера з однієї угоди становлять 1,2 % суми, отриманої від продажу акцій, інші транзакційні витрати – 0,2 %.

Таблиця 2

Дані для розрахунку

Назва акції	Біржа А		Біржа В	
	Ціна bid, ум. од.	Ціна ask, ум. од.	Ціна bid, ум. од.	Ціна ask, ум. од.
X	13,2	13,5	13,5	13,9
Y	22,6	22,9	23,1	23,4
W	17,1	17,4	18,1	18,5

Визначте, за якими акціями доцільно здійснити арбітраж та яким буде арбітражний прибуток, якщо для продажу пропонуються пакети по 3000 акцій?

Завдання 4 (евристичне). (10 балів)

Бажаючи захистити 2000 грн. своїх заощаджень від інфляції, громадянин вирішив вкласти їх до банку таким чином: 1000 грн. – на депозитний внесок; 1000 грн. – на поточний рахунок. Через рік він отримав 400 грн. як відсотки по депозитному внеску. За поточним рахунком банк нараховує 3 % річних. Протягом року громадянин з поточного рахунку грошей не використовував. За цей час індекс інфляції склав 120 %.

Визначте, чи вдалося громадянину захистити свої заощадження від інфляції?

Затверджено на засіданні кафедри митної справи і фінансових послуг протокол № ____ від «__» _____ 20__ р.

Екзаменатор

д.е.н., проф. Колодізев О. М.

Зав. кафедрою

д.е.н., проф. Тищенко В. Ф.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове). (14 бали)

За кожний правильний тест, при наявності розрахунків – 2 бали.

Завдання 2 (стереотипне). (8 балів)

- 1 – посилання на основні нормативно-правові акти;
- 2 – надано формули для розрахунку індексів;
- 2 – здійснено розрахунок індексів Ласпейреса та Пааше.;
- 3 – визначено параметри зміни вартості грошей, надано статистику та ґрунтовні висновки.

Завдання 3 (діагностичне). (8 балів)

- 1 – посилання на основні нормативно-правові акти;
- 2 – визначено чисельні характеристики варіантів порівнювальних об'єктів;
- 2 – надано формулу (алгоритм) розрахунку комісійних та арбітражного прибутку;
- 3 – визначено суму арбітражного прибутку з висновком про доцільність здійснення.

Завдання 4 (евристичне). (10 балів)

- 1 – посилання на основні нормативно-правові акти;
- 3 – надано параметри визначення рівня інфляції та порівняно з відсотками за депозитом;**
- 6 – зроблено порівняння можливих варіантів захисту заощаджень від інфляції, надано статистику та ґрунтовні висновки щодо досягнення мети завдання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Банківська справа [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Колодізев, О. М. Рац, С. М. Киркач, К. М. Азізова ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,81 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 346 с. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25676>
2. Коренюк П. І. Гроші і кредит : навчальний посібник / П. І. Коренюк, Л. В. Коренюк, О. Т. Левандівський. — Кам'янське : ДДТУ, 2019. — 402 с
3. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник / В. Ю. Світлична ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 191 с.
4. Слав'юк Н. Р. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Н. Р. Слав'юк, С. В. Глущенко. – Київ : НаУКМА, 2022. – 206 с

Додаткова

5. Колодізев О. М. Геріч Д. С. Аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку платіжних карток України / О. М. Колодізев, Д. С. Геріч // Банківська справа. – 2022. – № 1-2 (156). С. 74-86. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28890>
6. Колодізев О. М. Застосування ризик-орієнтованого підходу до реформування системи фінансового моніторингу за міжнародними стандартами / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова // Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / За ред. Н. М. Внукової, С. В. Глібка. – Харків : НДІПрЗІР НАПрНУ, 2020. – С. 13 – 16. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25277>

7. Колодізєв О. М. Особливості формування моделей ризик-контролю клієнтів з урахуванням ймовірності реалізації ними мережєвих схем / О. М. Колодізєв, С. М. Киркач, Є М. Огородня // Бізнес Інформ. – 2020. – № 12. – С. 377 – 388. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25102>
8. Красноносова О. М. Проблеми прогнозування розвитку інститутів фондового ринку України / О. М. Красноносова // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Т. 4. – № 3. – С. 393–399. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23630>
9. Пономаренко В. С. Вплив державного регулювання та нагляду на розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України / В. С. Пономаренко, Н. М. Внукова, О. М. Колодізєв, С. А. Ачкасова // Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2019. Vol. 2 (29). P. 420-429. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25093>
10. Kolodiziev, O. The level of digital transformation affecting the competitiveness of banks / O. Kolodiziev, M. Krupka, N. Shulga, M. Kulchytskyu, O. Lozynska // Banks and Bank System. 2021. Vol. 16 (1). P. 81-91. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25103>
11. Kolodiziev, O. Clustering of banks by the level of digitalization in the context of the COVID-19 pandemic / V. Shcherbak, K. Vzhytynska, O. Chernovol, O. Lozynska // Banks and Bank Systems. 2022. Vol. 17 (1). P. 80-93. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27292>

Інформаційні ресурси

12. Закон України «Про банки та банківську діяльність» 07.12.2001 № 2121–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
13. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <https://bank.gov.ua/ua/>
14. Фінансовий портал. Банківські новини. Статистика банківського сектору України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://minfin.com.ua/>